

Forstand skal være Folkets Opdragere og Vejledere. Der har, som bekendt, længe været Uvillie mod denne særlige gejstlige Rettergang — som i det hele taget mod Særdomstole. Spørgsmaalet om de gejstlige Retter og Procesmaaden for dem blev behandlet allerede i Kirkekommissionen af 1864; senere i Kirkekommissionen af 1868; men først fra det kirkelige Udvalg fik vi et Udkast til et Lovforslag om deres Afskaffelse og om, hvad der skal sættes i Stedet, nemlig Hidkaldelsen af et sagkyndigt Element i saadanne Sager som de før nævnte. Dette Udkast blev i det kirkelige Udvalg vedtaget med 28 Stemmer mod 1.

Man kan have forskellige Meninger om de gejstlige Retters Betydning, men der har været betydelige Skavanker ved dem. F. Eks. sidder der i Landemodet en saa højtstaaende administrativ Embedsmand som Stiftamtmanden og er Dommer; der har man altsaa den administrative og den dømmende Myndighed samlet i een Person, hvilket strider imod Grundlovens Idé. Endvidere er Klageren samtidig Dommer, thi i Provsteretten sidder Provsten og i Landemodet Biskoppen som samtidig Klager og Dommer — saaledes er det i alt Fald i de fleste Tilfælde. Denne Utilbørlighed bliver vi fri for, hvis dette Lovforslag vedtages. Men det er et Spørgsmaal, om den sagkyndige Bistand overhovedet er nødvendig ved folkekirkelige Sager; eller om man kan nøjes med almindelige Domstole. Jeg mener, at folkekirkelig, sagkyndig Medvirken, paa samme Maade som ved Søretten, er nødvendig ved folkekirkelige Sager. Et andet Spørgsmaal er, om man ikke kunde nøjes med de rent borgerlige Domstole og ved Siden af have et Menighedsnævn eller en Menighedsret, hvad man nu vil kalde det, som skulde tage sig af den særligt kirkelige Side af Sagerne. Jeg kunde forstaa, at man kunde indtage dette Standpunkt, hvis man ikke vilde fastholde den folkekirkelige Enhed, men gaa over til, at det hele skulde opløse sig i Særmenigheder, i enkelte Menigheder, en Udvikling, som vi for øvrigt er inde i, og som maa ende med frikirkelige Forhold. Men saa længe man ikke vil tage dette Skridt, men vil bevare Folkekirken, kan jeg ikke se rettere, end at der maa fastholdes en vis Enhed. Det er ogsaa den, dette Lovforslag vil fastholde, idet man ikke vil overlade den kirkelige Side af Sagen til de enkelte Menigheder, de enkelte Menighedsraad. Jeg er tilbøjelig til at tro, at man under Arbejdet med denne Sag vil blive nødt til at fastholde

Grundlinierne i det foreliggende Lovforslag; i alt Fald med Hensyn til Præsterne, og jeg tror ogsaa, at det vil virke i høj Grad i Retning af kirkelig Frigørelse, i alt Fald paa det dogmatiske Omraade. Jeg er ikke i Tvivl om, at den Domstol, som skal bedømme en Præst med Hensyn til hans Lære, naar den har folkekirkelig Medvirken, vil have et langt videre Syn end den Domstol, som bestaar af lutter Jurister, der maa dømme efter Bogstaven; og jeg tror ogsaa, den vil have et videre Syn, end om den kun skulde suppleres af Menighedsnævnet. Derimod mener jeg rigtignok, at man ikke kan fastholde, at dette Lovforslag skal være gyldigt for Folkeskolens Lærere. Det er jo ejendommeligt, at i § 1, hvor de Tilfælde, hvor Folkekirken Medvirken kan paakaldes, omhandles, er der Tale om Præster og andre i Folkekirken staaende Personer og Lærere i Folkeskolen, hvorimod der i de Tilfælde, hvor der skal tilkaldes folkekirkelig Medvirken ifølge § 5, kun er Tale om Præsterne; der er Lærerne og de andre Personer udeladte. Jeg tror, man bliver nødt til ogsaa at udelade Folkeskolens Lærere af § 1. Jeg ved meget godt, at Folkeskolen er endnu rent principielt set en Kirkeskole, men Udviklingen har fjernet den saa langt fra dette Grundlag, at jeg mener, det er aldeles umuligt at lovgive længere paa Basis deraf. Læreren i Statens højere Almenskoler falder jo ikke ind under denne Lov, men Læreren i Folkeskolen, i Mellemkolen og i de kommunale højere Almenskoler. Og det er ikke alene Religionslæreren, men Læreren som saadan. Det kan slet ikke fastholdes, saaledes som Udviklingen nu har været. Man maatte da rydde op fra Bunden, og jeg tror ikke, det vilde være muligt under de nuværende Forhold helt at gennemføre det. Man vilde derved komme ind paa saa tunge og svære Spørgsmaal, at man helst maatte tage dem op og løse dem fra Bunden; men man kan ikke gaa hen over det med saa let Haand, som jeg synes, man gør, naar man tager Lærerne med i dette Lovforslag.

Lovforslaget kalder Underdomstolen — der bliver, hvis dette Lovforslag vedtages, kun to Instanser, Underdomstolen og Højesteret — Provsteretten. Jeg synes ikke, det er noget heldigt valgt Udtryk, thi det vil let blandes sammen med den nu bestaaende Provsteret, og naar vi netop gaar bort fra Provsteretten i den gammel-dags Forstand til noget helt nyt, synes jeg ogsaa, vi skal anvende et nyt Navn. Jeg